

Szkody wyrządzane przez zwierzynę leśną w uprawach rolnych i lasach prywatnych cz. 4

Dzikie zwierzęta są nieodzownym elementem biocenozy leśnej i polnej, podobnie jak pozostałe składniki jej naturalnego środowiska.

I choć z naszego tzw. „gospodarczego” punktu widzenia może się wydawać, że do niczego nie są potrzebne, bo czynią tylko szkody, prawda jest jednak bardziej złożona. Zwierzęta dziko żyjące są przecież jej składnikiem odwiecznym (tak jak my, ludzie) i tylko środowisko zostało zmienione i to zmienione przez człowieka. Czynione więc tzw. „szkody” musimy zaakceptować i ewentualnie im przeciwdziałać na drodze odstraszania, zagradzania czy odwracania uwagi naszych czworonożnych przyjaciół.

Szkody wyrządzane przez niektóre zwierzęta dziko żyjące polegają głównie na niszczeniu roślin w zagospodarowanych środowiskach przyrodniczych. Niszczone są drzewa leśne i owocowe oraz płody rolne, przede wszystkim wskutek zjadania i wydeptywania. W naszym rejonie największe szkody w lesie czynią jelenie i sarny uszkadzając młode drzewka leśne. Zgryzane są głównie wierzchołkowe części pędów młodych drzew. Jelenie powodują szkody w młodnikach - zdzieranie kory z pni tzw. spalowanie - gdy właściciele lasu zbyt wcześnie decydują się na rozluźnienie zwarcia młodnika lub zbędne podkrzesanie strzał.

Niekiedy szkody czynią nawet dziki, których żerowaniu towarzyszy wyrwanie drzewek z całym systemem korzeniowym. Innym szkodnikiem jest bór, który w niektórych rejonach czyni znaczne szkody w drzewostanie zarówno młodym, jak i starym.

Szkody w uprawach i plonach rolnych wyrządzają głównie dziki i jelenie, a w sadach zające i rzadziej króliki. Polegają one głównie na wydeptywaniu i zjadaniu ziemniaków (ziemniaki, kukurydza, zboża) od wczesnej wiosny do późnej jesieni. Duża ilość szkód ma miejsce na łąkach i pastwiskach, a polega na niszczeniu dar-

ni przez dziki wskutek tzw. buchowania.

Dawniej występowały duże szkody od zające i królików, głównie w sadownictwie, poprzez obgryzanie strzał drzew owocowych. Obecnie problem zmalał z powodu znacznie mniejszej ilości zające, a króliki znikły prawie całkowicie z naszego krajobrazu.

Jednak z wielu własnych oraz kolegów myśliwych obserwacji wynika, że stan ilościowy zające zaczyna wolno wzrastać, więc problem może powrócić.

Największe szkody w naszym rejonie wyrządzane są w lipcu i sierpniu. Głównie przez dziki i jelenie. Prawdopodobnie jest taka, że im mniejsze i bardziej rozdrobnione są kompleksy leśne, a tym samym dłuższa granica las - pole, tym te szkody są większe. Najlepszym sposobem na zmniejszenie szkód w uprawach rolnych i leśnych byłaby rezygnacja z zakładania ich w bliskim sąsiedztwie kompleksów leśnych, gdzie naturalnie bytuje zwierzyzna. Nie zawsze jednak można tego uniknąć. Gdy już doszło do założenia uprawy rolnej lub leśnej w bliskim sąsiedztwie kompleksów leśnych, można podejmować wiele czynności w celu ograniczenia tych szkód. Istnieje obecnie szeroka gama metod chemicznych oraz mechanicznych ochrony upraw i nasadzeń:

1. Grodzenie specjalną siatką metalową całych powierzchni upraw leśnych lub tylko grup i kęp drzew gatunków atrakcyjnych dla zwierzyzny. Zabieg ten jest powszechnie zalecany także w uprawach rolnych.

2. Zabezpieczanie sadzonek drzew, a także upraw rolnych przy użyciu repelentów. Repelenty są to ośrodki chemiczne, które odstraszają zwierzynę swym zapachem, smakiem lub w sposób mechaniczny zmieniają wygląd i smak ich naturalnego pokarmu, głównie imitują one obecność człowieka lub drapieżcy bądź rozkładających się produktów zwierzęcych lub roślinnych. W uprawach leśnych stosuje się głównie: EMOL

BTX LA, CERVACOL, EXTRAPA, REPENTOL 6 PA, ARBOROL AL. W ochronie upraw rolnych najczęściej stosowane repelenty to HUKINOL, gdzie po 3 krople nanosi się na sukienne szmatki umieszczone na palikach o wysokości około 1 metra w odstępach co 20 m, osłonięte daszkiem z tworzywa. W okresie największego zagrożenia stosowanie środka powtarzać co 7 - 14 dni. Ponadto stosuje się STOP DZIK GR używany w formie granulek rozsiewanych po danej powierzchni, oraz STOP Z EC stosowany w formie oprysku drobnokroplistego po danej uprawie rolnej.

Bardzo skutecznym obecnie sposobem zabezpieczenia przed szkodami upraw rolnych jest zaprawianie wysiewanych nasion. Najskuteczniejszą zaprawą jest produkt firmy Bayer - Mesurool 500 FS przeznaczony do zaprawiania nasion, głównie kukurydzy, buraków i roślin motylkowych. Środek należy stosować w dawce 1 litr na 100 kg nasion. Myśliwi oraz rolnicy wskazują na wysoką skuteczność tego środka, gdyż szkody od dzików w zasiewach kukurydzy znacznie się zmniejszyły na terenach stosowania tego środka.

3. Z innych sposobów stosowanych głównie w uprawach leśnych należy wspomnieć o:

- palikowaniu modrzewia (indywidualna ochrona cennego gatunku 3 palikami wbitymi w bezpośrednim sąsiedztwie drzewka),
- zabezpieczaniu sadzonek osłonkami tekturowymi lub siatkami plastikowymi,
- mechanicznym zabezpieczeniu wierzchołków pędów sadzonek pakulami, plastikowymi spiralami lub innymi osłonkami pączków szczytowych,
- elektrycznych pastuchach (stosowane także w ochronie upraw rolnych).

We wszystkich tych sprawach pracownicy nadleśnictwa udzielają fachowych porad zarówno właścicielom upraw leśnych, jak i polnych.

ANDRZEJ FILIPIAK

gawęda o drzewach

Lipa i wierzba w wierzeniach ludowych

Drzewa są wokół nas przez całe nasze życie. Od dawien dawna ludzie starali się je poznać, zgłębić drzemiącą w nich siłę. Nigdy same przez się nie były przedmiotem czci. Czczono ich świętą moc, oddawano cześć skupiskom drzew, tzw. „świętym gajom”, wierzono też, że każdy gatunek ma swoje przeznaczenie: z sosny budowano domy, z modrzewia kościoły, grab przeznaczano na opał, a lipę dla rzeźbiarzy. Słowianie nie mieli szczególnie uczuciowego stosunku do drzew i w porównaniu z sąsiadującymi ludami „wyróżniają się” bezmyślnym okrucieństwem w postępowaniu z nimi. Bardzo mocno natomiast rozwinięty był kult świętych drzew wśród Prusów. To z reguły na terenach zamieszkałych przez nich powstały najciekawsze przekazy ludowe o różnych gatunkach drzew. Chciałbym opisać gawędy związane z lipą oraz wierzbą. Te drzewa wybrałem nieprzypadkowo, bo to dwa symbole płodności, choć pojmowanej w bardzo różny sposób.

Lipa - otaczana była najgłębszą czcią. Obrzędy pod nią odprawiane mogły mieć związek z zapewnieniem dobytowi płodności, co potwierdza fakt, iż według tradycji lipa darzona była szczególną łaską Matki Boskiej, a także służyła Jej za mieszkanie.

Według wcześniejszych wierzeń lipa chroni przed piorunami, bo trudno przypuszczać, by mieszkaniec dębu - gromowładca - ciskał pioruny w dom swej boskiej małżonki, prastarego żeńskiego pierwiastka świata, zastąpionego później przez postać Matki Boskiej. To wyjaśnia z jednej strony szczególną cześć, jaką otaczano w kulturze ludowej na równi dęby i lipy, a zarazem tłumaczy, dlaczego tak wiele spotykanych kapliczek, wiejskich kościołów i świętych źródełek znajduje się pod lipami (jedna z najsłynniejszych polskich lip znajduje się w miejscowości Święta Lipka). Według wierzeń pruskich w lipach, zwłaszcza o wyjątkowych kształtach, mają swą siedzibę dusze zmarłych kobiet.

Na związek lipy z urodzajem i dostatkami wskazuje taka opowieść: *Za dawnych czasów, kiedy noszono obuwie z lipowego tyka, chłop poszedł do boru w dzień św. Jana po drzewo i zabłąkał się tak, że do późna w nocy zostawał w boru. Nagle, gdzie się nie ruszył, wszędzie widział skarby. Nadzieja zostania bogatym dodała mu sił - znalazł drogę z boru i poszedł prosto do domu po rydel (szpadel), by w ponownej wędrowce do boru wykopać te skarby. By sobie ulżyć w tej wędrowce i pracy swe obuwie zostawił w izbie. Niestety, żadnego skarbu nie mógł znaleźć, ponieważ nie miał przy sobie „kwiatu paproci”.*

Wierzba - tak mocno kojarzona z naszym krajobrazem, związana z żywiołem wody jest zieleń księżycy, poświęconym Artemidzie, Ceres, Hekate, Persefonie oraz Merkuremu. Kojarzy się ją również z aspektem śmierci potrojnej bogini Księżycy (Mood Goddess).

Pełna wdzięku wierzba obdarzona została atrybutami kobiecości i miłości skupiając w sobie przyjaźń i radość. Znaczenie wierzby jest zawarte w jej giętkiej naturze. Mówi ona o lojalności i umiejętności słuchania z subtelną uprzejmością. Wierzba jako symbol płodności pomagała matkom, których dzieci nie chciały się zdrowo chować. By temu zaradzić, trzeba było wbić w ziemię wierzbowy kołek bez gałęzi, podlewać go przez 30 dni i modlić się o wypuszczenie listków, które były oznaką ozdrowienia dziecka. Także kobiety oczekujące dziecka, a pełne strachu przed rozwiązaniem, modliły się do wierzby o pomoc w tych radosnych i ciężkich jednocześnie chwilach. Po modlitwie i zawieszeniu na wierzbie wotów pozostawiały przy jej pniu jakąś część swojego odzienia. Jeżeli na jutro znalazły w tym odzieniu listek opadły z drzewa, wiedziały, że dziecko przyjdzie na świat bez szczególnych trudności.

W X stuleciu, po wprowadzeniu chrześcijaństwa, obyta ze starymi obrzędami pogańskimi wierzba nader łatwo dostroiła się do ceremonii kościelnych i niebawem poczęła uświetniać święto Wielkiej Nocy. Dzięki temu, że tak wcześnie zakwita, dostarcza gałązek na „palmy” święcone w Palmową Niedzielę, stanowiące symbol palm, jakimi witano Chrystusa przy wjeździe do Jerozolimy. Wierzbowe „palmy”, będące przedmiotem liturgicznym, zachowały jednocześnie zastosowanie zabobonne. Służyły przez długie wieki i jeszcze do dziś służą do zabiegów magicznych, mających na celu zapewnienie zdrowia, płodności i dostatku. W Polsce, w Niemczech, na Ukrainie i na Litwie zaraz po poświęceniu „palm” ludzie uderzają się nimi nawzajem, życząc sobie zdrowia i bogactwa.

Dzisiaj drzewa także mają swą „siłę”. Nazywamy ją sylwoterapią, a po polsku drzewoterapią, czyli pobudzaniem własnego organizmu do samoleczenia poprzez przebywanie w obecności drzew. Już samo przebywanie pośród swobodnie rosnących i nie okaleczonych ludzką ręką drzew poprawia samopoczucie, powoduje, że nasze organizmy lepiej i szybciej wypoczywają, a nasze umysły nabierają większego polotu. Trzeba pamiętać, że każde drzewo jest dobre i każde bez wyjątku ma na nas pozytywny wpływ.

Opr. **JAN SUDER** na podstawie:
Ziółkowska M. 1983. Gawędy o drzewach. LSW Warszawa
Marszałek E. 2004. Ballady o drzewach. RS DRUK Rzeszów
Praca zbiorowa. 2001. 2002, 2004 Las w kulturze polskiej - materiały z Ogólnopolskich Konferencji T. I-II-III. Eco Poznań

Ten krótki przegląd wierzeń związanych z drzewami charakterystycznymi dla naszego krajobrazu to tylko początek rozległego i pasjonującego tematu. Prawdziwą kopalnią wiedzy na ten temat są opowieści-przypowieści, legendy, bajki-bajdy, mity, wierzenia oraz podania i przekazy ludowe. Chciałbym zaproponować naszym czytelnikom poszukiwania typowych regionalnych opowieści o drzewach, jakie występują w naszej okolicy. Gorąco namawiam o włączenie się do tej próby młodzież wraz z nauczycielami języka polskiego oraz historii. Te historie to często przekazy ustne, które warto spisać, nim popadną w niepamięć. Drzemie w nich bogactwo naszej regionalnej tradycji i zwyczajów związanych z codziennym życiem. Jakże mogłoby to być ciekawe wydawnictwo, w którym zostałyby zebrane wszystkie regionalne, występujące tylko na danym terenie, opowieści, gawędy o drzewach występujących w najbliższej naszej okolicy. Zapraszam do współpracy, czekam na materiały. Prosimy je nadsyłać na adres „Gazety Jarocińskiej” z dopiskiem „Gawędy o drzewach”

JAN SUDER

TARCICA I WYROBY Z DREWNA

Nadleśnictwo Jarocin posiada w sprzedaży tarcicę i wyroby z drewna w ilości 85,43 m³

Specyfikacja posiadanego surowca m ³	
Tarcica olchowa obrzynana	8,0
Tarcica olchowa obrzynana	9,5
Kantówka rozcinała so 28x105	9,2
Listwa sosnowa 22x72	2,3
Kantówka klejona sosna	11,1
Kantówka klejona rozcinała	2,7
Kantówka klejona sosna	3,4
Kantówka klejona so 74x74x6000	3,0
Elementy klejone domów ogrod.	2,4
Kantówka klejona rozcinała	2,6
Płyta klejona	1,4
Fryzy dębowe	4,8

Specyfikacja posiadanego surowca m ³	
Kantówka klejona rozcinała	5,7
Kantówka klejona okienna	0,7
Kantówka klejona so	2,1
Płyta klejona dąb	1,3
Kantówka klejona so	1,7
Kantówka klejona rozcinała so	9,9
Kantówka klejona	0,1
Kantówka klejona rozcinała	1,6
Listwa	0,1
Kantówka klejona	1,6

Szczegółowe informacje o posiadanym towarze oraz o cenach uzyskać można w siedzibie nadleśnictwa tel. (0-62) 747-23-19 w. 121 w godz. 7.30-14.30.